

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصول و مبانی مددکاری اجتماعی

تالیف:

دکتر مری. دابلیومافت

دکتر خوزه. بی اشفورد

ترجمه

خدیجه السادات غنی آبادی

انتشارات آوای نور

تهران-۱۳۹۶

Macht, Mary Wirtz	ماجت، مری ورتز
اصول و مبانی مددکاری اجتماعی / مری دبلیو.مافت، خوزه بی. اشفورد، ترجمه	
خدیجه السادات غنی آبادی - تهران : آوای نور، ۱۳۷۵.	
۲۵۲ ص. جدول، نمودار. ۶۷۰۰ ریال.	
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا .	
Introduction to social Work and social welfare	عنوان اصلی:
ISBN 964-6063-92-6	چاپ دوم: ۱۳۷۹. ۱۵۰۰۰ ریال :
۱. مددکاری اجتماعی. ۲. مددکاری اجتماعی -- ایالات متحده. الف. اشفورد	
Ashford, Jose	خوزه
B. غنی آبادی، خدیجه السادات، ۱۳۲۸ - مترجم. ج. عنوان: مددکاری اجتماعی.	
۳۶۱/۳۲	۶الف ۲م ۵/۱۰ HV
۳۲۷۳-۷۶م	کتابخانه ملی ایران

اصول و مبانی مددکاری اجتماعی

تالیف: دکتر مری. دابلیو.مافت - دکتر خوزه بی. اشفورد

ترجمه: خدیجه السادات غنی آبادی

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیر السادات حسینی

ویراستار: فرمهر صدقی

چاپ هشتم ۱۳۹۶

تیراژ: ۲۰۰ جلد

شابک: ۳-۳۲-۰۳۰۹-۶۰۰-۹۷۸

تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۱۸۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه..... ۱۱

بخش اول: مددکاری اجتماعی

فصل اول: مددکاری اجتماعی و حرفه‌های وابسته: تحلیل مقایسه‌ای.....	۱۹
انتخاب حرفه: تفاوت بین حرفه‌ها	۲۰
تخصص پیش‌نیاز صلاحیت است	۲۱
مددکاری اجتماعی، حرفه‌ای منحصر به فرد	۲۲
ویژگی‌های برجسته	۲۲
فعالیت‌های مددکاران اجتماعی	۲۴
جامعه‌شناسان و مددکاران اجتماعی	۲۶
روانپزشکان و مددکاران اجتماعی	۲۷
روان‌شناسان و مددکاران اجتماعی	۲۹
مشاوران و مددکاران اجتماعی	۲۹
وکلا و مددکاران اجتماعی	۳۱
خلاصه فصل	۳۲
مورد پژوهی: مددکاری اجتماعی و مراکز حقوقی	۳۴
فصل دوم: شناخت مددکاری اجتماعی.....	۴۱
مقدمه‌ای بر مددکاری اجتماعی	۴۱
مددکاری اجتماعی چیست؟	۴۱
تعریف مددکاری اجتماعی	۴۳
کارکردهای مددکاری اجتماعی	۴۵
چارچوب مرجع	۴۶

۴۸	مسائل فردی و موضوعات اجتماعی
۵۱	نظریه‌ی عمومی سیستم‌ها
۵۲	مرزها و تعادل
۵۳	بازخورد
۵۵	ویژگی‌های سیستم‌های باز
۵۶	ویژگی‌های کارکردی
۵۶	رابطه سیستم‌ها با مددکاری اجتماعی
۵۷	اصول راهنما در رابطه‌ی سیستم‌ها با خانواده
۵۷	غایت همسان
۵۸	مشکل در چیست
۶۰	منابع محیطی سیستم کنش متقابل
۶۲	نقش‌های مددکاری اجتماعی
۶۵	رابط
۶۵	مدافع
۶۶	یاری‌دهنده
۶۷	آموزش‌دهنده
۶۷	میانجی
۶۸	خلاصه‌ی فصل
۷۰	مورد پژوهی: اجرای برنامه‌ای جامع‌نگر در جامعه
۷۷	فصل سوم: مدل جامع‌نگر
۷۷	خصوصیات یک مدل خوب
۷۸	سؤالات تشخیصی - مدل‌های مددکاری اجتماعی
۷۹	چرا یک مدل جامع‌نگر؟
۸۲	مورد پژوهی: مددکاری فردی جامع‌نگر یا کل‌گرا
۸۴	مددکاری اجتماعی و ارتباطات انسانی
۸۷	اهمیت ارتباطات
۸۸	فرایند مشکل‌گشایی
۸۹	مرحله اول: تعریف مشکل
۹۰	مرحله دوم: تعریف هدف، عقد قرارداد
۹۱	مرحله سوم: جستجوی راه‌حل
۹۲	مرحله چهارم: تدوین طرح مداخله
۹۲	مرحله پنجم: اجرای طرح مداخله

۹۲.....	مرحله ششم: نظارت بر طرح .....
۹۳.....	مرحله هفتم: ارزشیابی و خاتمه .....
۹۴.....	خلاصه‌ی فصل .....
۹۵.....	موردپژوهی: مددکاری فردی جامع‌نگر .....

بخش دوم: حرفه مددکاری اجتماعی

۱۰۳.....	فصل چهارم: ارزش‌ها و ایدئولوژی مددکاری اجتماعی.....
۱۰۴.....	ارزش‌های مددکاری اجتماعی .....
۱۰۴.....	ایجاد رابطه‌ی حرفه‌ای با مددجو .....
۱۰۵.....	دیدگاه مددکاران نسبت به جامعه .....
۱۰۶.....	تعهد حرفه‌ای .....
۱۰۶.....	ایدئولوژی .....
۱۰۸.....	نهاد رفاه اجتماعی .....
۱۱۰.....	دیدگاه آزادخواه .....
۱۱۲.....	دیدگاه محافظه‌کارانه .....
۱۱۵.....	دیدگاه مددکاری اجتماعی .....
۱۱۷.....	دیدگاه رادیکال .....
۱۲۱.....	ایدئولوژی‌ها: خلاصه .....
۱۲۲.....	خودآگاهی در حرفه‌ی مددکاری اجتماعی .....
۱۲۴.....	ایدئولوژی، خط مشی و عمل .....
۱۲۴.....	نمونه‌ی اول: سوءاستفاده از مواد مخدر .....
۱۲۷.....	نمونه‌ی دوم: بزهکاری نوجوانان .....
۱۲۹.....	خلاصه‌ی فصل .....
۱۳۱.....	فصل پنجم: ویژگی‌های حرفه و انجمن‌های حرفه‌ای.....
۱۳۱.....	تخصص‌گرایی حرفه‌ای .....
۱۳۲.....	اجزای شناختی یا عقلانی حرفه .....
۱۳۴.....	تعهد به خدمت .....
۱۳۵.....	انحصارگرایی در حرفه‌ای شدن .....
۱۳۶.....	ویژگی‌های حرفه‌ای: خلاصه .....
۱۳۶.....	انجمن‌های حرفه‌ای .....
۱۳۶.....	انجمن ملی مددکاران اجتماعی .....

۱۳۷	شورای آموزش مددکاری
۱۳۸	فدراسیون ملی انجمن‌های مددکاری بالینی
۱۳۸	انجمن مددکاران سیاه‌پوست، ۱۹۶۸
۱۳۹	انجمن مددکاران سیاه‌پوست، ۱۹۶۹
۱۳۹	انجمن‌های حرفه‌ای: خلاصه
۱۳۹	سطوح فعالیت
۱۴۱	مقطع ورودی: بدون مدرک
۱۴۲	کارشناسی مددکاری اجتماعی
۱۴۳	کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی
۱۴۵	دوره دکترا
۱۴۵	سطوح عمل و فعالیت: خلاصه
۱۴۶	ضوابط اخلاقی انجمن ملی مددکاران اجتماعی
۱۴۹	خلاصه فصل
۱۵۱	فصل ششم: ایدئولوژی، نظریه و روش‌ها
۱۵۲	مبانی دانش عصر حاضر
۱۵۲	توسعه‌ی روان‌شناسی
۱۵۳	تشخیص اجتماعی
۱۵۴	روان‌تحلیلی: نخستین کوشش برای ایجاد اصول راهنما
۱۵۵	چگونه تفاوت‌ها از بین می‌رود؟
۱۵۶	فرایند حل مشکل: یک اصل عام
۱۵۷	مددکاری فردی
۱۵۷	مبانی تاریخی مددکاری فردی محافظه‌کارانه
۱۶۰	مبانی تاریخی مددکاری فردی آزادیخواه
۱۶۱	سال‌های ۱۹۴۰: رواج مجدد روند محافظه‌کارانه
۱۶۴	سال‌های ۱۹۵۰: دوره‌ی ناامنی
۱۶۶	سال‌های ۱۹۶۰: مهار فقر
۱۶۷	سال‌های ۱۹۷۰: شتاب برای نظرات و مفاهیم جامع
۱۷۱	سال‌های ۱۹۸۰: نظریه عمومی سیستم‌ها تسهیل‌کننده یا مانع
۱۷۲	ظهور مکتب التقاطی
۱۷۴	اهمیت نظریه در عمل
۱۷۵	مددکاری فردی: چارچوب رادیکال
۱۷۵	مددکاری فردی: خلاصه

۱۷۶	مددکاری گروهی
۱۷۶	شیوه‌های محافظه‌کارانه
۱۷۸	شیوه‌های آزادخواهانه
۱۷۸	مدل متقابل مددکاری گروهی
۱۸۰	مدل اهداف اجتماعی
۱۸۰	شیوه‌های رادیکال
۱۸۱	مددکاری گروهی: خلاصه
۱۸۱	سازماندهی جامعه
۱۸۲	برنامه‌ریزی اجتماعی
۱۸۳	توسعه‌ی محلی
۱۸۵	اقدام اجتماعی
۱۸۷	سازماندهی جامعه: خلاصه
۱۸۷	مددکاری اجتماعی در حال حاضر
۱۸۸	خلاصه‌ی فصل

بخش سوم: حوزه‌ی خاص مددکاری اجتماعی

۱۹۲	سوالات پایه و اساسی
۱۹۳	مددکاران اجتماعی در کجا کار می‌کنند؟
۱۹۳	چارچوب مددکاری اجتماعی
۱۹۵	فصل هفتم: رفاه و بهزیستی خانواده و کودک
۱۹۷	تاریخچه
۲۰۰	ارزش‌ها
۲۰۳	کارکردها
۲۰۷	دانش
۲۱۰	نقش‌ها
۲۱۲	دورنمای آینده‌ی بهزیستی خانواده و کودک
۲۱۴	خلاصه فصل
۲۱۴	موردپژوهی: بزهدکاری نوجوانان
۲۱۹	فصل هشتم: مراقبت‌های بهداشتی
۲۱۹	تاریخچه
۲۲۰	ارزش‌ها
۲۲۱	کارکردها

۲۲۲	موردپژوهی: مورد خانم «ر» - طرح مجدد یک مشکل
۲۲۵	دانش
۲۳۰	نقش‌ها
۲۳۱	آینده‌ی مراقبت‌های بهداشتی
۲۳۲	خلاصه‌ی فصل
۲۳۲	موردپژوهی: مددکاری اجتماعی و خانواده‌ی معتقد به شفا از راه ایمان
۲۳۴	چند سوال برای بحث
۲۳۵	فصل نهم: بهداشت روانی
۲۳۶	تاریخچه
۲۴۳	ارزش‌ها
۲۴۵	وظایف مددکاران
۲۴۷	دانش
۲۴۹	نقش‌ها
۲۵۰	آینده‌ی بهداشت روانی
۲۵۱	خلاصه‌ی فصل
۲۵۱	موردپژوهی: نمایشنامه‌نویس اسفناج
۲۵۲	سؤالات تشخیصی

مقدمه‌ی مترجم

ارتباطات متقابل از جمله ارکان اساسی زندگی اجتماعی بوده و هست و خواهد بود. در واقع نمی‌توان هیچ نوع تشکل اجتماعی در نظر مجسم کرد که افراد یا اعضای آن با یکدیگر ارتباط نداشته باشند، اما ناگفته پیداست که این ارتباطات همواره مشابه یا یکسان نیست، بلکه نوسانهای چندی دارد که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ارتباطات یکطرفه، ارتباطات دوطرفه، ارتباطات انفرادی، ارتباطات گروهی و ارتباطات دورانی.

در این ارتباطات، حالات کاملاً متفاوت زیر به چشم می‌خورد:

۱. فقط یکی از طرفین ارتباط از آن سود می‌برد.

۲. طرفین ارتباط متقابلاً از آن نفع می‌برند.

۳. یکی از طرفین ارتباط متضرر می‌شود.

۴. طرفین ارتباط متضرر می‌شوند.

از سوی دیگر، هرگاه دلیل یا دلایل برقراری ارتباط انسانی را مورد توجه قرار دهیم، به این نتیجه می‌رسیم که شیوه‌های مراجعه‌ی افراد به یکدیگر تابع وضعیت‌های زیر است:

۱. شخص الف با شخص ب یا یک گروه ارتباط مستقیم برقرار می‌کند.

۲. شخص الف با شخص ب یا یک گروه ارتباط غیرمستقیم برقرار می‌کند.

۳. ارتباطات برقرار شده ارادی است.

۴. ارتباطات برقرار شده اجباری است.

بدون شک در مقوله‌ی ارتباطات و وجوه و شیوه‌های آن مطالب فراوان می‌توان نوشت، اما آنچه به نوشته‌ی حاضر مربوط می‌شود، گونه‌ی خاصی از ارتباطات انسانی است که به آن مددکاری اجتماعی گفته می‌شود. این نوع ارتباط، مانند دیگر انواع

ارتباطات، حداقل سه رکن عمده دارد که در بحث‌های ارتباطی به آن فرستنده‌ی پیام، پیام و گیرنده‌ی پیام گفته می‌شود.

در مددکاری اجتماعی به فرستنده‌ی پیام، مددکار و به گیرنده‌ی پیام مددجو می‌گویند، هر چند اگر از یک زاویه‌ی دیگر به موضوع نگاه کنیم، می‌توان گفت که هرگاه مددجو به مددکار مراجعه کند و مطالبی را با او در میان بگذارد، جای فرستنده و گیرنده‌ی پیام عوض می‌شود.

به بیان دیگر، در مددکاری اجتماعی ارتباطات افراد از نوع دورانی است، یعنی طرفین ارتباط به طور مرتب اطلاعاتی را مبادله می‌کنند تا بتوانند تصمیمات حساب‌شده‌تری اتخاذ کنند. به این ترتیب در گفت و شنودهای آنان، مرتباً جای فرستنده و گیرنده‌ی پیام عوض می‌شود تا در نهایت از این تبادل اطلاعات، راه‌حل یا راه‌حلهایی برای مسأله یا مسائلی که بوجود آمده، پیدا شود. به این جابه‌جایی و تبادل رأی و اطلاعات، بازخورد (بازخور) گفته می‌شود و هدف آن است که تصمیمات نهایی براساس دقیق‌ترین نتایج گفت و شنودها اتخاذ شود. در کشور ما نیز همانند دیگر کشورها و جوامع بشری مددکاری اجتماعی به صورت عملی همواره وجود داشته، اما به طوری که سوابق امر، اعم از سوابق تجربی یا مکتوب نشان می‌دهد، این امر بیشتر جنبه‌ی پند و اندرز داشته و به طور معمول نسل مسن‌تر یا افراد دارای تجربه‌های زیاده‌تر در نقش ارشادی ظاهر می‌شده‌اند، اما پس از رواج تدریس علوم اجتماعی به عنوان یک یا چند رشته‌ی مستقل دانشگاهی، مددکاری اجتماعی به شیوه‌ای جدید مطرح شده است. این شیوه‌ی جدید ابتدا بخشی از تعلیمات و بحث‌های علوم اجتماعی بوده، سپس به صورت یک رشته‌ی مستقل کارشناسی و کارشناسی ارشد عرضه شده، پس از سال ۱۳۶۲ مجدداً به گرایش یا شاخه‌ی علوم اجتماعی تبدیل شده و از سال ۱۳۷۳ برنامه‌ی مستقل کارشناسی آن به تصویب شورای عالی برنامه‌ریزی رسیده و امید است از سال ۱۳۷۵ برای آن مستقلاً دانشجو‌گزینش شود.

نظر به این که مددکاری اجتماعی از جمله حرفه‌های یاری‌دهنده محسوب می‌شود، علاوه بر رشته‌ی علوم اجتماعی، در دیگر رشته‌های علوم انسانی نظیر راهنمایی و مشاوره، روانپزشکی، روانشناسی، حقوق یا رشته‌هایی نظیر پرستاری و مامایی نیز به طور عملی و معنایی کاربردهایی دارد، زیرا ماهیت این رشته‌ها به‌گونه‌ای است که آگاهی

دانشجویان از اصول و چهارچوبهای مددکاری اجتماعی الزام‌آور ضامن توفیق آنان در ارتباط با مددجویان، مراجعان، بیماران یا افرادی که باری به هرجهت مشکل یا مشکلاتی دارند و به مددکار، مشاور، درمانگر یا وکیل مراجعه می‌کنند.

از نخستین سال‌های تدریس مددکاری اجتماعی در دانشگاه‌ها، برای مطالعه دانشجویان کتاب و جزوه درسی تهیه شده و این روند هنوز هم ادامه دارد. اما به نظر مترجم، کتب موجود دقیقاً پاسخگوی نیاز جامعه دانشگاهی ما نیست و کاستی‌هایی به چشم می‌خورد که طبعاً بهترین راه رفع آن، تالیف کتب جامع و سودمند است، به نظر می‌رسد تا تدوین چنین کتاب‌هایی ترجمه منابع خارجی بتواند پاسخگوی نیاز یاد شده باشد.

درخصوص ترجمه حاضر اشاره به چند نکته زیر ضرورت دارد:

۱. چون کتاب به زبان انگلیسی و برای جامعه آمریکا نوشته شده، مترجم موارد خاص کشور نویسنده را از ترجمه حذف کرده تا آنچه باقی می‌ماند، کلی و قابل استفاده در جامعه ما باشد.

۲. در مواردی مترجم ناچار شده در متن یا پانویس صفحات توضیحاتی ارائه یا تغییراتی اعمال کند. این کار به ترتیب در متن و پانویس با علائم [ ] و "م." مشخص شده تا از متن اصلی متمایز باشد.

۳. به لحاظ سنگینی هزینه چاپ و گرانی بهای کاغذ منابع به زبان انگلیسی درج نگردید.

۴. کتاب اصلی برای ترجمه به دو قسمت تقسیم شده که جزء دوم آن نیز با عنوان مناسب به زودی منتشر خواهد شد.

در خاتمه وظیفه خود می‌دانم از خانم زهرا صفوی مبرهن، همکارم و مدیریت محترم انتشارات آوای نور و کارکنان دلسوز آن موسسه که زحمت چاپ و نشر این کتاب را تقبل کرده‌اند، صمیمانه سپاسگذاری و برای آنان توفیق روزافزون آرزو کنم.

خدیدجه‌السادات غنی آبادی

تایبستان ۱۳۷۵

